

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1944 kl. 12 m.

*Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11,
i anledning av väckt motion angående utredning om
rätt för kommun att bevilja stipendier eller andra bi-
drag till studieändamål.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 1, av herrar *Wallentheim* och *Lundberg* i Uppsala har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om skyndsamt utredning om kommuns rätt att bevilja stipendier eller i annan form ge bidrag (exempelvis inackorderingsbidrag o. d.) för underlättande av fortsatt utbildning vid högre läroanstalter och för deltagande i studiekurser.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande över motionen från kungl. skolöverstyrelsen och kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning samt berett svenska landstingsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet tillfälle att inkomma med yttranden.

Kungl. skolöverstyrelsen påpekar att sedan regeringsrätten numera upphävt stadsfullmäktiges i Stockholm beslut att anslå visst belopp till stipendier åt elever vid folkhögskola och andra utbildningsanstalter, har slutligt blivit fastslaget, att nuvarande kommunallagar icke medgiva rätt för kommun att bevilja stipendier eller andra bidrag för studieändamål åt enskilda. En revision av kommunallagarna måste sålunda företagas, om det i fortsättningen skall bli möjligt för kommun att — såsom efter vad överstyrelsen erfarit tidigare i viss utsträckning förekommit — understödja obemedlades studier. Frågan om denna möjlighet skall anses vara av så stor allmän betydelse, att den kan motivera en principiellt viktig ändring av gällande bestämmelser torde icke kunna besvaras utan en ingående prövning av förställningstagande till denna fråga avgörande faktorer. Från de synpunkter överstyrelsen närmast har att företråda måste en sådan allsidig prövning anses önskvärd, varför överstyrelsen icke finner anledning motsätta sig motionärernas förslag om utredning i föreliggande ärende.

Bihang till riksdagens protokoll 1944. 12 saml. 1 avd. Nr 11.

Kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning finner ur de synpunkter överstyrelsen har att företräda en utredning i enlighet med motionärernas framställning önskvärd.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet påpekar att betydande bidrag av landstingen beviljas till i motionen berörda ändamål utan att landstingens lagliga rätt härtill ifrågasatts. Fastmera ha statsmakterna ofta stimulerat landstingen att lämna sådana bidrag. Med hänsyn till landstingslagens avfattning och den flera decennier omspannande praxis, som förefinnes på ifrågavarande område, anser landstingsförbundets styrelse att för landstingens vidkommande behov av den begärda utredningen icke föreligger.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund påpekar att understöd från kommunernas sida åt elever vid olika skolor i stor utsträckning lämnas trots att kommunerna sakna laglig befogenhet härtill. Man torde därför utan överdrift kunna påstå, att man på kommunalt håll ute i landsorten flerstädes anser icke blott att ett betydande behov av ifrågavarande understödsverksamhet föreligger utan även att avhjälpandet av detta behov bör vara en legitim kommunal angelägenhet. Styrelsen tillstyrker därför motionen.

Styrelsen för svenska stadsförbundet erinrar om att riksdagen 1943 begärt en utredning om ändrade grunder beträffande kommuns anslag till bestridande av viss del av inackorderingskostnader för obemedlade och mindre bemedlade elever vid högre folkskola och kommunal mellanskola (riksdagskrivelse nr 192). Denna hemställan från riksdagens sida synes ytterligare motivera ett bifall till utredningsyrkandet i den föreliggande motionen, och styrelsen tillstyrker livligt att en sådan utredning kommer till stånd och bedrivs med all möjlig skyndsamhet.

Andra kammarens utskott har i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 6, anfört följande:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det bör kunna anses som en kommunens gemensamma hushållsangelägenhet att söka bringa sina medborgare, i första hand ungdomen, hjälp och uppmuntran till fortsatt utbildning. Inom många kommuner har sådan stödverksamhet sedan länge förekommit, men sedan regeringsrätten numera upphävt ett beslut av Stockholms stadsfullmäktige att anslå visst belopp till stipendier åt elever vid folkhögskola och andra utbildningsanstalter, har det fastslagits, att nuvarande kommunallagar icke medgiva rätt för kommun att bevilja stipendier eller andra bidrag för studieändamål åt enskilda. En revision av kommunallagarna måste sålunda företagas, om det i fortsättningen skall bli möjligt för kommun att, såsom tidigare i viss utsträckning förekommit, understödja obemedlades studier. Även om det — med hänsyn till att åtskilliga kommuner äro hårt belastade i ekonomiskt avseende — är önskvärdt att det allmännas kostnader för begåvade ungdomars utbildning väsentligen falla

på staten, synes möjligheten för kommun att kunna lämna bidrag av ifrågasvarande slag böra fastställas som en legitim kommunal angelägenhet. Under erinran om att riksdagen 1943 begärt utredning om ändrade grunder beträffande kommuns anslag till bestridande av viss del av inackorderingskostnader för obemedlade och mindre bemedlade elever vid högre folkskola och kommunal mellanskola, får utskottet sålunda tillstyrka, att i enlighet med motionens yrkande en skyndsamt utredning företages om sådan ändring i kommunallagarna, att kommun medges otvetydig rätt att bevilja anslag till stipendier och bidrag, som ha till syfte att underlätta fortsatt utbildning såväl vid högre läroanstalter som vid kortare kurser av olika slag. Utskottet hemställer sålunda, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om skyndsamt utredning om kommuns rätt att bevilja stipendier eller i annan form ge bidrag (exempelvis inackorderingsbidrag o. d.) för underlättande av fortsatt utbildning vid högre läroanstalter och för deltagande i studiekurser.

Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

Utskottet, till vars behandling den sålunda av andra kammaren bifallna motionen hänskjutits, delar motionärernas uppfattning att det bör kunna anses som en kommunens gemensamma hushållsangelägenhet att söka bringa sina medborgare, i första hand ungdomen, hjälp och uppmuntran till fortsatt utbildning vid kommunala mellanskolor, högre folkskolor, yrkesskolor m. fl. ävensom vid kortare studiekurser av olika slag. Inom många kommuner har sådan stödverksamhet sedan länge förekommit, men sedan regeringsrätten numera upphävt ett beslut av Stockholms stadsfullmäktige att anslå visst belopp till stipendier åt elever vid folkhögskola och andra utbildningsanstalter, har det fastslagits, att nuvarande kommunallagar icke medgiva rätt för kommun att bevilja stipendier eller andra bidrag för studieändamål åt enskilda. En revision av kommunallagarna måste sålunda företagas eller en speciell lag om kommuns rätt i förevarande avseende stiftas, om det i fortsättningen skall bli möjligt för kommun att, såsom tidigare i viss utsträckning förekommit, understödja obemedlades studier. Även om det — med hänsyn till att åtskilliga kommuner äro hårt belastade i ekonomiskt avseende — är önskvärt att det allmännas kostnader för begåvade ungdomars utbildning väsentligen falla på staten, synes möjlighet böra beredas för kommun att kunna lämna bidrag av ifrågasvarande slag. Utskottet vill för sin del understryka att icke minst för genomgående av folkhögskolor, lantman- och lanthushållsskolor samt yrkesskolor kommunala stipendier böra kunna beviljas. Under erinran om att riksdagen 1943 begärt utredning om ändrade grunder beträffande kommuns anslag till bestridande av viss del av inackorderingskostnader för obemedlade och mindre bemedlade elever vid högre folkskola och kommunal mellanskola, får utskottet sålunda till-

Utskottet.

styrka, att i enlighet med motionens yrkande en skyndsamt utredning företages om kommuns rätt att bevilja anslag till stipendier och bidrag, som ha till syfte att underlätta fortsatt utbildning såväl vid olika läroanstalter som vid kortare kurser av olika slag. Utskottet hemställer sålunda,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 6 maj 1944.

På utskottets vägnar:
HERMAN ERICSSON.

Närvarande: herrar Ericsson, Carlström, Leander, Einar Persson, Verner Andersson, Arrhén och Petersson.
